

Костін Михайло Іванович –
Національна академія Служби безпеки
України, кандидат юридичних наук, доцент

Реформування стадії порушення кримінальної справи в контексті захисту особистих й публічних інтересів у кримінальному судочинстві

У статті розглянуто сучасний стан і перспективи реформування нормативно-правової регламентації стадії порушення кримінальної справи. Критично оцінено роль цієї стадії в чинному Кримінально-процесуальному кодексі України (КПК) у справі ефективного захисту особистих й публічних інтересів, зокрема, в розслідуванні злочинів, вчинених членами злочинних угруповань.

Стадія порушення кримінальної справи відіграє у чинному Кримінально-процесуальному кодексі України (далі – КПК) роль спускового механізму, який ініціює початок досудового розслідування та кримінально-процесуального провадження у конкретній кримінальній справі, і впливає на ефективність вирішення багатьох завдань розслідування. Зокрема, характерні сьогодні цій стадії публічність і офіційність, критеріальне значення у відборі засобів розслідування, далеко не завжди відповідають завданням формування належної доказової бази у розслідуванні злочинів, вчинених злочинними угрупованнями, подоланню складних форм протидії розслідуванню з боку членів цих угруповань – професійних злочинців, організації взаємодії органів дізнання і досудового слідства тощо.

Розглядаючи найбільш поширені погляди процесуалістів на сутність стадії порушення кримінальної справи, в цілому слід погодитись із М.М. Михеєнком, В.Т. Нормом та В.П. Шибіком, які визначають цю стадію кримінального процесу через встановлення компетентними суб'єктами кримінально-процесуальної діяльності наявності чи відсутності передбачених у чинному КПК приводів, а також достатніх підстав для того, щоб прийняти рішення про порушення або відмову в порушенні кримінальної справи [1]. Водночас, таке визначення сутності вказаної стадії, як правильно зауважують С.В. Бородін, В.С. Зеленецький та деякі інші процесуалісти, підлягає уточненню вказівкою на процесуальний характер діяльності органу дізнання, слідчого чи прокурора, що здійснюється до прийняття відповідного рішення по заяві або повідомленню [2; 3, с. 25–26].

Зауважимо також, що сама назва вказаної стадії також не достатньо повно і правильно відображає її сутність, що може призвести до односторонності й помилок у правозастосовній діяльності. Наприклад, до спрямування усієї діяльності в бік порушення кримінальної справи, хоча у цій стадії можуть прийматись й інші рішення – про відмову у порушенні кримінальної справи, про направлення заяви або повідомлення за належністю (ч. 2 ст. 97 КПК). З етимологічної точки зору, як цілком правильно підкреслює В.С. Зеленецький, словосполучення “порушення кримінальної справи” не є вдалим [3, с. 25], оскільки справа – це певна систематизація матеріалів, документів, які фіксують факти і дії у конкретному випадку, а не процес розслідування. Тому, порушити справу неможливо, її можливо відкрити, завести тощо.

Цей недолік чинного КПК усунутий розробниками існуючих Проектів КПК України (далі – ПКПК). Так, в ПКПК (під керівництвом В.Р. Мойсика; текст станом на грудень 2005 р.) Глава 27 замість “Порушення кримінальної справи” отримала назву “Приводи до початку кримінально-процесуальної діяльності”. Відповідно, за цим Проектом, порушується не справа, а провадження у кримінальній справі (“прокурор... виносить постанову про порушення провадження у кримінальній справі”; ст. 206 ПКПК). У ПКПК, що підготовлений робочою групою Національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права (текст станом на вересень 2007 р.), взагалі мова не йде про “кримінальну справу”, а розглядається лише “кримінальне провадження”. Наприклад, Глава 2 має назву “Засади кримінального провадження”; Розділ III “Досудове провадження”; Розділ IV “Судове провадження у першій інстанції” тощо.

І все ж таки, в чинній моделі кримінального судочинства України потребу в існуванні стадії порушення кримінальної справи як правило обґрунтовують переважно не з діяльністю, що їй передувала, а з тією, що має відбуватись після порушення кримінальної справи. При цьому виходять з того, що чинний КПК закріплює за рішенням про порушення кримінальної справи значення юридичного факту, як необхідної підстави початку повноцінного досудового розслідування, вирішення завдань, а відповідним чином і досягнення мети кримінального судочинства. Тобто, лише за цієї умови компетентним суб’єктам кримінально-процесуальної діяльності дозволено у встановленому порядку проводити усі передбачені чинним КПК слідчі дії і використовувати здобуті в результаті їх проведення докази на обґрунтування своїх процесуальних дій і рішень. Не автоматично, але знов таки, лише після порушення кримінальної справи, отримують розвиток й розгортаються кримінально-процесуальні відносини, з’являються процесуальні фігури потерпілого, підозрюваного й обвинуваченого, можуть бути застосовані заходи процесуального примусу, та взагалі увесь спектр засобів охорони й захисту прав, особистих і публічних інтересів у кримінальному судочинстві [4].

Таким чином, оцінка стадії порушення кримінальної справи, як процесуального інституту, відбувається значним чином виходячи з встановленої чинним КПК (1960 р.) системи кримінально-процесуальної діяльності та ролі в ній зазначеної стадії. Але враховуючи нагальну суспільну потребу у кардинальному реформуванні вітчизняного кримінально-процесуального законодавства і триваючий пошук оптимальних концептуальних засад, на мій погляд, було б актуально й доцільно розглянути стадію порушення кримінальної справи як певний самостійний предмет дослідження, з притаманними йому позитивними й негативними рисами.

Як відзначає О.Р. Михайленко, закріплення значення окремої процесуальної стадії за частиною кримінально-процесуальної діяльності, пов’язаної з прийомом заяв і повідомлень про вчинення злочину, їх перевіркою і вирішенням у встановленому законом порядку, відбулось у п. 1 Циркуляра Прокуратури УРСР № 103 “Про порядок здійснення дізнання і слідства у справах про фінпрацівників”, 1924 р. [5]. У КПК УРСР 1927 р. [6] сукупність процесуальних норм, що регулюють порядок прийняття заяв і повідомлень про злочин та їх вирішення, визначений у самостійній Главі 7 “Порушення кримінальної справи”, а у чинному КПК – в Главі 8 “Порушення кримінальної справи”.

Водночас, необхідно відзначити, що серед процесуалістів ніколи не було єдності у вирішенні питання – чи потрібно винесення єдиного акту, який формально визначає початок досудового розслідування? Немає такої єдності і сьогодні. Наприклад, відомі вітчизняні процесуалісти Ю. Грошевий, Е. Дідоренко, Б. Розовський та інші, ставлять під сумнів доцільність існування цієї стадії й висловлюються за те, щоб дослідити питання про “виключення з КПК України стадії

порушення справи та встановлення повноцінного розслідування і дізнання з моменту надходження заяви чи повідомлення про підготовлюваний або вчинений злочин” [7].

Проте, більшість процесуалістів традиційно продовжують вважати цю стадію важливою й необхідною для правильної організації кримінально-процесуальної діяльності, передбаченої чинним КПК. На обґрунтування цього наводяться різні чинники. Наприклад, Є.Г. Коваленко і В.Т. Маляренко вбачають у існуванні стадії порушення кримінальної справи певну гарантію швидкому та повному розкриттю злочину, викриттю та покаранню винних тощо [8]. В.М. Тертишник зазначає, що “швидкий та всебічний розгляд заяв і повідомлень про злочини створює оптимальні умови для вирішення слідчим задачі встановлення об’єктивної істини та забезпечення захисту прав громадян і організацій” [9]. В.С. Зеленецький визначає вісім цілей, що переслідуються актом порушення кримінальної справи. Це, зокрема, констатація вчинення злочину і створення умов для його розкриття; забезпечення реалізації кримінальної відповідальності особи, яка вчинила злочин; кримінальне переслідування злочинця; забезпечення захисту і законних інтересів потерпілого тощо [3, с. 27–45].

Узагальнення цих та інших, викладених у процесуальних джерелах, аргументів на користь необхідності стадії порушення кримінальної справи взагалі, і винесення окремого акту щодо порушення кримінальної справи, зокрема, дозволяють авторові згрупувати їх таким чином: 1. Стадія порушення кримінальної справи – заслін на шляху можливих порушень прав і законних інтересів учасників кримінального процесу (реєстрація, контроль прокурора тощо); 2. Ця стадія потрібна для дотримання чітких строків перевірки приводів і підстав до порушення кримінальної справи та початок відліку процесуальних строків розслідування; 3. Вказана стадія є однією з важливих гарантій процесуальної економії. Мається на увазі чинне правило, коли до порушення кримінальної справи заборонено проводити слідчі дії, за окремими виключеннями.

Між тим, практика свідчить, що стадією порушення кримінальної справи вирішення цих завдань належним чином не досягається. Стадія порушення кримінальної справи насправді не є перешкодою до порушення прав громадян, і навіть сама може розглядатись як сприятливий для цього чинник. Наприклад, більшість заяв про вчинення злочину перевіряється з перевищенням строків, встановлених ст. 97 КПК, і це при тому, що 10-ти денний термін перевірки таких заяв, встановлений законодавцем як виключення, поступово стає звичайним терміном, що застосовується на практиці майже в усіх справах.

З цього питання не можна не відзначити спробу авторів зазначеного Проекту КПК (під головуванням В.Р. Мойсика) вирішити вказану проблему шляхом продовження строків перевірки. Зокрема, у ч. 2 ст. 196 ПКПК визначено, що у разі, коли завершити попередню перевірку заяви чи повідомлення про злочин у встановлені строки немає можливості, строк попередньої перевірки може бути продовжений ще на десять діб. У ч. 3 ст. 196 ПКПК передбачена можливість продовження строків перевірки іншої інформації про злочин до одного та трьох місяців, відповідно – прокурором району (міста), прирівняним до нього прокурором чи їхніми заступниками та Генеральним прокурором, прокурором Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, прирівняними до них прокурорами чи їхніми заступниками та прирівняними до них відповідними прокурорами. Подальше продовження строків для вказаної перевірки не допускається.

Проте, як вважає автор, запровадження подібного продовження строків не вирішить проблеми кардинально. Будь-які фіксовані строки очевидно ніколи не зможуть врахувати практичних складнощів конкретного випадку. Особливо це стає помітним у вирішенні питання про порушення кримінальної справи за ознаками

злочинів, вчинених членами злочинних угруповань, у тому числі тих, що мають міжнародний характер, у сфері господарської діяльності, незаконного обігу наркотичних засобів, торгівлі людьми, терористичної діяльності тощо. Подекуди перевірка отриманих повідомлень про злочинну діяльність членів злочинних угруповань, з погляду на професійну конспіративність такої діяльності, вміле використання найнятими злочинцями висококласними фахівцями недоліків чинного законодавства, транскордонний характер злочинних операцій, наявність у структурі злочинних угруповань підрозділів власної “розвідки” і “контррозвідки”, розгалужену мережу корупційних зв’язків у багатьох органах державної влади і управління і т. ін. – є набагато складнішою. За таких умов, чи не головним напрямом у виявленні ознак злочину стає застосування усього арсеналу оперативно-розшукових заходів, хід і результати яких потім неможливо відтворити процесуальним шляхом. Така діяльність потребує від органів досудового розслідування кропіткої, іноді довготривалої підготовки й унікальних підходів для вирішення завдань, що передбачені чинним КПК для стадії порушення кримінальної справи. Отримані при цьому результати часто стають єдиною можливістю для формування доказової бази, що забезпечує успішне розслідування злочину і справедливий судовий розгляд кримінальної справи. Отже, потрібний для проведення такої перевірки час може вимірюватись не днями, або місяцями, а навіть роками.

У реаліях сьогодення зрозуміло, що часто й встановленого чинним КПК 10-ти денного терміну для перевірки заяв і повідомлень у порядку, передбаченому ст. 97 КПК, замало. І щоб знайти вихід практичні працівники підшуковують засоби вирішення проблеми, які на їх думку є доцільними. Але по своїй суті ці засоби далеко не завжди відповідають меті кримінального судочинства, бо часто є незаконними, оскільки пов’язані із порушенням інших норм КПК. Зокрема, не рідкими є випадки, коли органи досудового розслідування як, на жаль, і сто років тому [10], намагаються “зробити з підозрюваного – свідка”, не демонструючи наявні підстави для підозри такої особи у вчиненні злочину. Це, згідно ч. 5 ст. 120 КПК, дозволяє органу досудового розслідування порушити кримінальну справу так би мовити “по факту” й уникаючи початку відліку терміну досудового розслідування збирати (формувати) докази обвинувачення. Але це, у свою чергу, означає замкнуте коло, оскільки саме тут, перш за все, і порушуються права фактично підозрюваної особи, а правоохоронці звикають діяти поза межами закону.

Можливість для застосування подібних маніпуляцій збереглась і у Проекті КПК, підготовленого групою фахівців під головуванням В.Р. Мопсика. Зокрема, визначено, по суті, два види порушення провадження у кримінальній справі: 1) за фактом (ч. 4 ст. 208), та 2) щодо певної особи (ч. 5 ст. 208). При цьому у ч. 6 ст. 244 Проекту зазначено, що перебіг строку розслідування у кримінальних справах, в яких не встановлено особу, що вчинила злочин, тобто провадження у яких порушено “по факту”, “починається з дня порушення провадження у справі проти особи, її затримання чи обрання щодо неї запобіжного заходу”.

Справа охорони і захисту прав та законних інтересів, у першу чергу, підозрюваних й обвинувачених, вимагала запровадження певних перешкод необґрунтованому порушенню кримінальних справ, зокрема тих, що за наявності відомостей про підозрюваних осіб, порушувались “за фактом”. І такий механізм був знайдений. Сьогодні, згідно відомого рішення Конституційного Суду України 2003 р., закріпленого у ст. 234 чинного КПК, постанова про порушення кримінальної справи як за фактом, так і проти конкретної особи може бути оскаржена зацікавленою особою до суду.

Потреба у запобіганні необґрунтованому порушенню кримінальних справ є очевидною. Але запроваджений для цього механізм на сьогодні викликає багато дискусій і неоднозначно сприйнятий практикою через його суттєві недоліки, що

можуть бути використані зацікавленими особами з незаконною метою. Серед основних таких недоліків, на думку автора, слід відзначити те, що суб'єктом оскарження може виступити, по суті, необмежене коло осіб; термін перевірки судом законності порушення кримінальної справи не встановлений, а на період цієї перевірки слідство зупиняється. В ході змагальної процедури під час судового розгляду зазначеної скарги на порушення кримінальної справи, слідство зобов'язано порушити режим "слідчої таємниці" (ст. 121 КПК), розкрити заявникові та/або його адвокату (захиснику) здобуті фактичні матеріали, що є достатніми підставами для порушення кримінальної справи. І це відбувається саме у той момент, коли зазначені матеріали ще знаходяться у початковому стані і є дуже вразливими для негативного впливу на них і, відповідно, через їх знання – на перспективу розслідування усієї справи. Навіть якщо суд визнає порушення кримінальної справи законним, наступальність розслідування буде втраченою, а у зацікавлених осіб з'являється велика можливість використати здобуті відомості про стан та перспективи розслідування на власну користь і на шкоду інтересам правосуддя.

Підкреслюючи тут важливість ефективного початку досудового розслідування, автор виходить з того, що мета кримінального процесу має органічно поєднувати як особисті, так і публічні (суспільні) інтереси. Тому, запроваджуючи певні контрольні механізми за початком досудового розслідування, слід подбати не лише про забезпечення прав підозрюваного чи обвинуваченого, але й потерпілого, ефективно відшкодування шкоди якому напряму залежить від результатів розслідування. Не можна забувати, що суспільні інтереси поряд із дотриманням прав учасників кримінального процесу, також передбачають встановлення особи, яка вчинила злочин, швидке та повне його розслідування.

Тому, більш правильним вбачається підхід, використаний по цьому питанню у ПКПК, підготовленому робочою групою Національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права. У ст.ст. 257, 258 цього Проекту передбачено, що в ході досудового провадження може бути оскаржена бездіяльність сторони обвинувачення, а також конкретні слідчі дії, проведені на виконання ухвали слідчого судді, а саме: про накладення арешту на майно; проведення обшуку, огляду чи виїмки. У визначенні переліку цих дій розробники виходять з того, що порушення прав і законних інтересів осіб саме в ході цих слідчих дій може завдати шкоди, усунути яку в подальшому буде вкрай складно або неможливо. Інші скарги на дії чи бездіяльність сторони обвинувачення можуть бути лише предметом подальшого судового розгляду.

Закріплюючи у чинному КПК вказану роль за Актом порушення кримінальної справи, на мою думку, ми штучно стримуємо динаміку кримінального провадження і створюємо ситуацію непотрібного дублювання дій правоохоронних органів (пояснення – допит; висновок спеціаліста – висновок експерта; експертиза у цивільній справі – експертиза у кримінальній справі тощо), що призводить до втрати можливості закріплення необхідних фактичних даних – у сьогоденні значенні доказів, порушення кримінальних справ без достатніх підстав, а витрати грошових й матеріальних ресурсів не скорочуються, як того вимагає правило процесуальної економії, а навпаки – збільшуються.

Враховуючи викладене, значна частина практичних працівників вже давно висловились за збільшення кола необхідних слідчих дій, які можливо було б проводити до порушення кримінальної справи. Наприклад, за проведеним у 2001–2004 роках Н.С. Карповим опитуванням оперативних співробітників у системі МВС, слідчих і керівників слідчих підрозділів МВС та Прокуратури України, 91,6 % опитаних практичних робітників (оперативних та слідчих професій МВД і прокуратури, всього 3430 осіб у 2001 р.) висловились за дозвіл проведення експертиз до порушення кримінальної справи (в тому числі для вирішення питання про

порушення кримінальної справи) і лише 4,5 % заперечили це. За можливість допиту особи до порушення кримінальної справи замість відбирання в неї пояснень висловилося 77,4 % опитаних і тільки 14,8 % заперечили це [11, с. 31].

Практика, природно, першою реагує на недосконале врегулювання певних стадій процесу чи процесуальних інститутів. Але й науковці не стоять осторонь і вже тривалий час пропонують варіанти розв'язання проблемних питань, що пов'язані зі стадією порушення кримінальної справи.

Наприклад, як уявляється авторові, з цієї ж потреби виходить відомий вітчизняний процесуаліст, представник харківської процесуальної школи, В.С. Зеленецький. Він ще на початку 90-х років минулого століття запропонував, а у подальшому із своїми учнями, зокрема, Л.М. Лобойко, розвинув концепцію так званого “Дослідчого кримінального процесу”, що включає значно розширену у порівнянні з існуючою за чинним КПК “систему дослідчих процесуальних дій” [3, с. 261–285]. Ця концепція, яка для свого часу була достатньо революційною, не втратила актуальності й сьогодні. Проте вона, на жаль, не була прийнята законодавцем. Але це, на мою думку, є цілком закономірним наслідком, бо вона вступає у протиріччя із розглянутими вище факторами, що обумовлюють запровадження стадії порушення кримінальної справи ще за часів колишнього СРСР.

Вважаю, що заслуговує на увагу вітчизняних науковців і практиків підхід до вирішення проблемних питань, пов'язаних із стадією порушення кримінальної справи, започаткований у Проекті КПК, підготовленому робочою групою Національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права. В цьому Проекті автори взагалі відмовились від стадії порушення кримінальної справи. Згідно ст. 182 Проекту, розслідування розпочинається невідкладно з моменту, коли органу досудового розслідування стає відомо про наявність ознак кримінального правопорушення. З цього ж моменту передбачена можливість проведення компетентними суб'єктами у встановленому порядку всього спектру слідчих дій, у тому числі й тієї частини оперативно-розшукових заходів, що спрямовані на вирішення завдань кримінального судочинства (в Проекті вони здобули належний рівень кримінально-процесуальної регламентації [13]).

З появою фігури підозрюваного, або з моменту вручення особі обвинувачення розслідування має завершитись у розумні (найкоротші) строки (ст. 186 ПКПК). І це вдається абсолютно справедливим, оскільки на абстрактному законодавчому рівні неможливо врахувати для визначення строків розслідування усю практичну складність справи, поведінку сторін, рівень протидії слідству тощо. Проте, розумні строки (ст. 20 ПКПК) не означають потурання затягуванню розслідування, і їх визначення не покладається лише на розсуд особи, яка веде розслідування.

Це є новим терміном для чинного кримінально-процесуального законодавства, який піддається певній критиці науковцями і практикаками. Але, як уявляється авторові, така критика часто ґрунтується на догматичному мисленні, або нерозумінні понятійного значення цього терміну і його практичної ролі у Проекті. *Вимогу до дотримання розумних строків розслідування доцільно, очевидно, розглядати як новий принцип кримінального судочинства, або елемент змісту конституційного принципу права особи на захист* (ст. 59 Основного закону), бо в цьому зацікавлені усі суб'єкти кримінально-процесуальної діяльності на усіх стадіях процесу. У цьому співпадають особисті і публічні інтереси. І чи не є це реальною гарантією захисту прав потерпілого, незадовільний стан яких сьогодні є актуальною проблемою? Дуже слушно на це звертає увагу Верховний Суд України, коли відзначає, що перевищення розумних строків розгляду справ є неприпустимим, оскільки становить порушення прав, гарантованих п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод [12].

Такий гуманістичний підхід не йде ні в яке порівняння із догматичною вимогою ч. 1 ст. 120 чинного КПК: “Досудове слідство у кримінальних справах повинно бути закінченим протягом 2-х місяців”. Бо наведене формулювання, на мій погляд, не відображає потребу суспільства, потерпілого і держави у швидкому розслідуванні.

Відмова від стадії порушення кримінальної справи, з одночасним зміцненням доказової бази сторони обвинувачення, сформованої в ході її діяльності до того, як розпочнуться строки розслідування, дозволяє обґрунтовано очікувати на те, що розумні строки таки будуть дотримані.

Також необхідно врахувати, що за вказаним Проектом КПК “розумність” строків досудового розслідування піддається неодноразовій судовій оцінці. Зокрема, державний обвинувач, після повідомлення особі про підозру щодо неї, у найбільш короткий строк, але, не пізніше 14 днів – якщо обвинувачений тримається під вартою, і 30 днів – якщо ні, зобов’язаний (ст. 243 ПКПК) вчинити одну з таких дій: а) відмовитися від обвинувачення, або б) звернутися до суду з обвинувальним актом, або в) звернутися до суду з клопотанням про проведення попереднього судового розгляду.

У попередньому судовому розгляді справи, що відбувається за умов змагальності, суд встановлює час, необхідний сторонам для підготовки до судового засідання, а, по суті, встановлюється той самий “розумний строк досудового розслідування” про який йшлося вище. При цьому (ст. 249 ПКПК) може бути враховано клопотання державного обвинувача щодо терміну, потрібного йому для проведення відповідних слідчих дій, експертиз тощо. Захист має можливість наводити з цього приводу свої аргументи. Таким чином, застосований подвійний контроль за розумністю строків розслідування – і з боку слідчого судді, і з боку сторони захисту. Це має призвести до належного виконання органом розслідування своїх функцій, швидкого розслідування, сприятиме мінімізації обмеження волі обвинуваченого.

Розглядаючи підхід до досліджуваного питання у цьому Проекті КПК слід відзначити, що відмова від стадії порушення кримінальної справи взагалі не є процесуальною новацією для європейських країн. Відомо, що стадія порушення кримінальної справи відсутня у законодавстві більшості європейських країн, США і Англії, а для перевірки наявності ознак злочину можливо відразу використовувати усі дозволені способи.

Очевидно, що автоматичне пов’язування факту порушення кримінальної справи із порушенням прав і законних інтересів громадян є фікцією. Права громадян можуть порушуватись не у зв’язку з порушенням чи не порушенням кримінальної справи, а у зв’язку з несвоєчасним чи неефективним розслідуванням (потерпілі), або обмеженням прав і законних інтересів підозрюваного чи обвинуваченого в ході здійснення функції кримінального переслідування. По великому рахунку процес починається з появою сторін.

Розглянута сутність стадії порушення кримінальної справи за чинним КПК та проблемні питання, що породжує вирішення її завдань, дозволяє автору приєднатись до відображених у статті позицій вітчизняних процесуалістів щодо наявності потреби подальшої розробки питання про відмову від стадії порушення кримінальної справи у новому КПК. За основу вирішення цього питання могла б бути взята концепція, започаткована у Проекті КПК, підготовленого робочою групою Національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права.

Список використаних джерел

1. Михеєнко М.М., Нор В.Т., Шибіко В.П. Кримінальний процес України: Підручник. – К., 1999. – С. 188.

2. *Бородин С.В.* Разрешение вопроса о возбуждении уголовного дела. – М., 1970. – С. 6–7 та ін.
3. *Зеленецкий В.С.* Возбуждение уголовного дела. – Х., 1998. – 339 с.
4. *Костін М.* Співвідношення понять “охорона” і “захист” публічних та особистих інтересів у кримінальному процесі України // *Право України.* – 2007. – № 11. – С. 118–121.
5. *Михайленко А.Р.* Возбуждение уголовного дела в советском уголовном процессе. – Саратов, 1975. – С. 5.
6. *Уголовно-процессуальный кодекс УССР.* Официальный текст с изменениями на 1 июля 1950 г. – М., 1950.
7. *Ю. Грошевий, Е. Дідоренко, Б. Розовський.* Кримінально-процесуальні аспекти оперативно-розшукової діяльності // *Право України.* – 2003. – № 1. – С. 73–78.
8. *Кримінальний процес України: Підручник / Коваленко Є.Г., Малярєнко В.Т.* – К., 2004. – С. 220–221.
9. *Тертишник В.М.* Кримінально-процесуальне право України: Навч. посіб. – К., 1999. – С. 88–89.
10. *Фойницький И.Я.* Курс уголовного судопроизводства. – Спб., 1996. – Т. II. – С. 273–274.
11. *Карпов Н.С.* Криминалистическое изучение преступной деятельности, средств и методов борьбы с ней (данные эмпирических исследований). – К., 2004. – 218 с.
12. *Лист Верховного Суду України Головам апеляційних судів України.* – 25.01.2006. – № 1–5/45.
13. *Костін М.І.* Вдосконалення нормативно-правової регламентації слідчих дій – перспективний напрям у захисті особистих і публічних інтересів в ході протидії організованій злочинній діяльності // *Науково-практичний журнал “Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)”.* – 2007. – № 15. – С. 111–121.

The article deals with current situation and perspectives of reforming legal stage of launching a criminal case. The role of this stage in acting Criminal Procedure Code for effective protection of private and public interests, dealing with tasks and achieving the objective of criminal judiciary is critically evaluated, in investigation of the crimes accomplished by the members of criminal groupments.